

ISTRAŽIVANJE CRKVE SV. ANDRIJE U ZATONU KOD ZADRA

ANTE UGLEŠIĆ - LJILJANA ČERINA
Filozofski fakultet u Zadru/Galerija "Meštrović", Zagreb
Faculty of Philosophy in Zadar/Gallery "Meštrović", Zagreb

UDK/UDC: 904"652/653"(497.5):726.5

Stručni članak
Professional paper

Primljeno: 1998-03-27
Received

Zaštitna sondažna istraživanja crkve sv. Andrije u Zatonu kod Zadra vršena su u dva navrata, koncem 1991. i početkom 1992. Cilj tih istraživanja bio je sakupljanje osnovnih podataka o crkvi, radi njezine konzervacije i prezentacije. Istraživanjima je ustanovljena crkva iz Justinijanskog razdoblja (6. st.) koja ima romboidni tloris i tri polukružne, u prostoru istaknute i međusobno odvojene apside. Vanjsko lice srednje apside je sedmerostrano. Na temelju lezena u predvorju crkve i pronađenih ulomaka većih kolona pretpostavlja se da je crkva bila trobrodna.

Vrlo značajan objekt utvrđen je sa sjeverne strane crkve sv. Andrije. Radi se najvjerojatnije o kasnoantičkom objektu, tijekom 4. st. pretvorenu u ranokršćanski oratorij.

U istraženim sondama pronađeno je sveukupno 18 ulomaka arhitektonskih dekorativnih i konstruktivnih elemenata i kamenoga crkvenog namještaja (antičke i ranokršćanske provenijencije), te desetak keramičkih ulomaka, od kojih neki daju mogućnost rekonstrukcije izvornog izgleda posuda.

Crkva sv. Andrije u Zatonu sagrađena je na prostoru luke antičkog Nina (*Aenona*), u sklopu nekog rimskog objekta čiju namjenu zasad nije moguće sa sigurnošću utvrditi. Nprekinuto je bila u funkciji do turskog vremena, kada je i porušena.

U uvali, istočno od rta Kremenjača kod Zatonu, na prostoru gdje se nekad nalazila luka antičkog Nina (*Aenona*), pedesetak metara od mora i uz sam poljski put, nalaze se ostaci crkve sv. Andrije (sl. 1.). Ta se crkva u narodu naziva Sv. Jandre. Prije nego što su istraživači započeli s iskopavanjima teren je bio obrastao visokom makijom i kupinom, a djelomice su bili vidljivi ostaci perimetralnih zidova crkve i triju apsida. Sondažna, ujedno i zaštitna arheološka istraživanja crkve sv. Andrije u Zatonu, vršena su neposredno prije gradnje velikog turističkog

naselja na tom području - u dva navrata, tijekom prosinca 1981. i veljače 1982. Istraživanja su trajala dvadesetak radnih dana, a vršio ih je Arheološki muzej u Zadru, pod vodstvom Ljiljane Čerine, tada kustosice u Područnoj zbirci toga muzeja u Ninu.¹ Cilj istraživanja bio je prikupljanje osnovnih podataka o crkvi, radi njezine konzervacije i prezentacije. Rezultati arheoloških istraživanja dosad nisu objelodanjeni. Objelodanjeni su samo osnovni podaci o crkvi, te njezin tloris.²

Arheološka istraživanja 1981. godine trebala su obuhvatiti izoliranje perimetralnih zidova crkve i istraživanje dviju križno postavljenih sondi, jedne poprečno postavljene na crkvu, koja bi otkrila širinu crkve, spoj apsida i dio brodova crkve (sonda I, veličine 16,50 x 2,50 m) i druge, okomito postavljene na spomenutu sondu, kojom bi se ustanovila širina crkve, spoj glavne i bočne apsida, te eventualni ostatci baza stupova, odnosno interkolumnij. Radovi u 1981. trajali su osam radnih dana, a bili su prekinuti zbog loših vremenskih prilika. Tijekom tih radova, osim postavljanja sondi, izolirani su u visini od tridesetak centimetara perimetralni zidovi crkve (sjeveroistočni i jugozapadni), a otvorena je i jedna mala sonda uz unutarnje lice sjeveroistočnog zida, koja je pokazala da se temelji zida nalaze oko 0,80 m ispod površine zemlje. Tom prigodom izolirana je i glavna apsida crkve, s unutarnjeg lica u visini od oko 1 m, a s vanjskog visine 0,10 do 0,90 m.

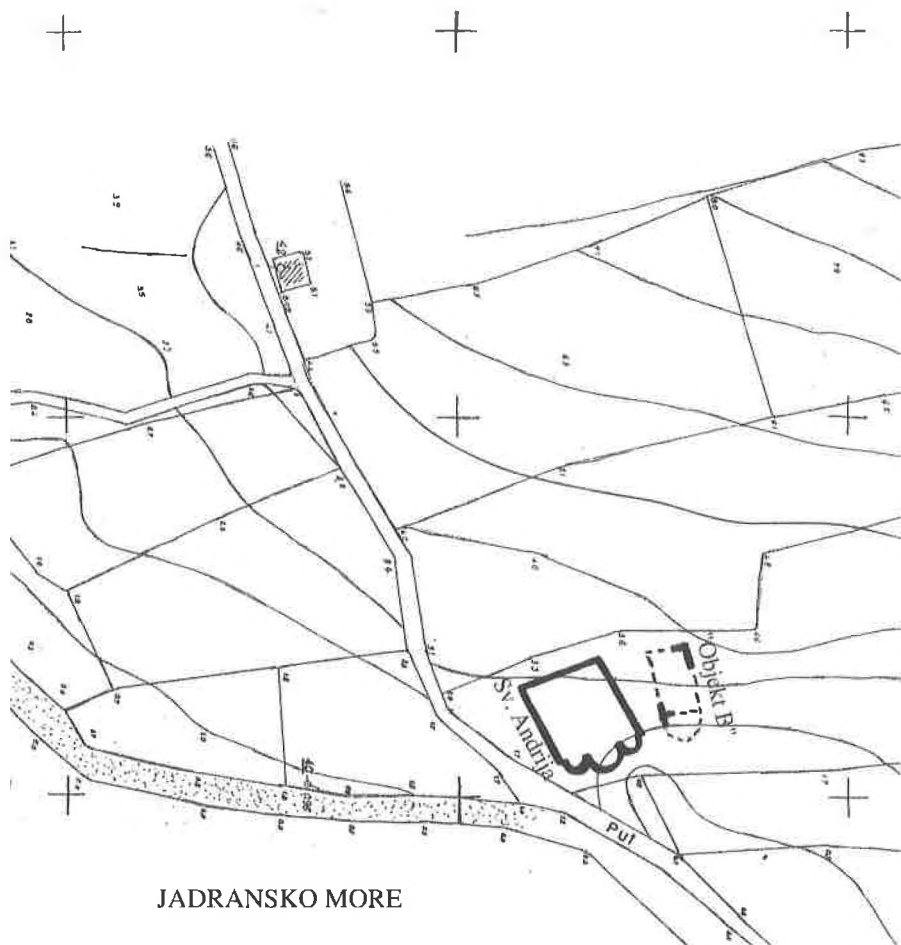
Istraživanja tijekom 1982. obuhvatila su radove na samoj crkvi, te otvaranje sondi oko crkve i na objektu sjeverno od crkve (tzv. "Objekt B"). Tom prigodom otkrivene su dvije polukružne apsida čiji su zidovi izolirani u visini od četrdesetak centimetara, a vanjsko lice sjeveroistočne apsida dijelom je izolirano do temeljne stope, u visini od sedamdesetak centimetara. Zid jugozapadne apsida izoliran je u visini od dvadesetak centimetara. Dvije sonde otvorene su u okviru perimetralnih zidova crkve. Jedna od njih postavljena je po sredini crkve. Bila je veličine 3,00 x 1,00 m, iskopana je do kamena živca i nije dala nikakvih kulturnih ostataka. Druga sonda, veličine 4,00 x 2,00 m, legla je na unutarnje lice pročelnog zida crkve.

Dvije sonde iskopane su izvan perimetralnih zidova crkve. Jedna od njih (veličine 3,00 x 1,50 m) bila je postavljena sjeverno od crkve, s ciljem da se dobiju neki podaci o groblju koje se nalazilo oko crkve. Sonda je iskopana do dubine od 0,40 do 0,65 m, odnosno do kamena živca i nije dala nikakvoga kulturnog materijala. Druga sonda, veličine 3,00 x 1,50 m, postavljena je s vanjske strane zapadnog pročelnog zida crkve (oko 4,50 m od toga zida i paralelno s njim). Istražena je do dubine 0,20 do 0,40 m, no ni ona nije dala nikakvih rezultata, tj. bila je u potpunosti sterilna.

Oko 15 m sjeverno od crkve sv. Andrije bili su vidljivi tragovi još jedne građevine, koja je označena kao "Objekt B". Nažalost, ni ta građevina nije

¹ Poslove istraživanja, dokumentacije i zaštite ostataka crkve vodio je tadašnji Zavod za zaštitu spomenika kulture u Zadru. U stručnoj ekipi, osim koautorice ovog rada, još su sudjelovali S. Pijaca, dokumentaristica Područne arheološke zbirke u Ninu, F. Nedved, fotograf Arheološkog muzeja u Zadru i P. Vežić, konzervator Zavoda za zaštitu spomenika kulture u Zadru. Sredstva za istraživanja osiguralo je poduzeće "Turisthotel", investitor izgradnje Turističkog naselja Zaton.

² P. VEŽIĆ, 1986, 169, sl. 4/3; M. DOMLIAN - I. PETRICIOLI - P. VEŽIĆ, 1990, 298, kat. br. 11; N. JAKŠIĆ, 1993, 137-138, sl. 4. U cit. radu N. Jakšića donose se i srednjovjekovni povijesni izvori koji spominju crkvu sv. Andrije u Zatonu.

Sl. 1. Detalj katastarskog plana rta Kremejača s ucrtanim položajem crkve sv. Andrije i "Objekta B".

Fig. 1. A detail of the cadaster plan of Cape Kremenjača area with marked position of the church of Saint Andria and "Object B".

sustavno istraživana, već su na njoj postavljene tri sonde - jedna (veličine 3,00 x 2,80 m) na pročelju i sjevernom perimetralnom zidu, druga (veličine 6,00 x 5,00 m) na južnom perimetralnom zidu i spoju s apsidom, dok je treća sonda (veličine 3,00 x 2,00 m) bila na sjeveroistočnom dijelu građevine.

Jedna sonda, veličine 5,00-5,80 x 4,50 m, postavljena je na parceli uz poljski put, jugoistočno od crkve sv. Andrije. Tu su ustanovljeni ostaci zida (sačuvani samo u temeljima) rimske građevine čiju namjenu zasad nije moguće utvrditi. Ta je građevina označena kao "Objekt C".

Nakon što smo ukratko opisali tijek i opseg istraživanja crkve sv. Andrije u Zatonu i njezina okoliša, osvrnut ćemo se na utvrđene ostatke arhitekture i pokretnu arheološku građu pronađenu u slojevima otkopa.

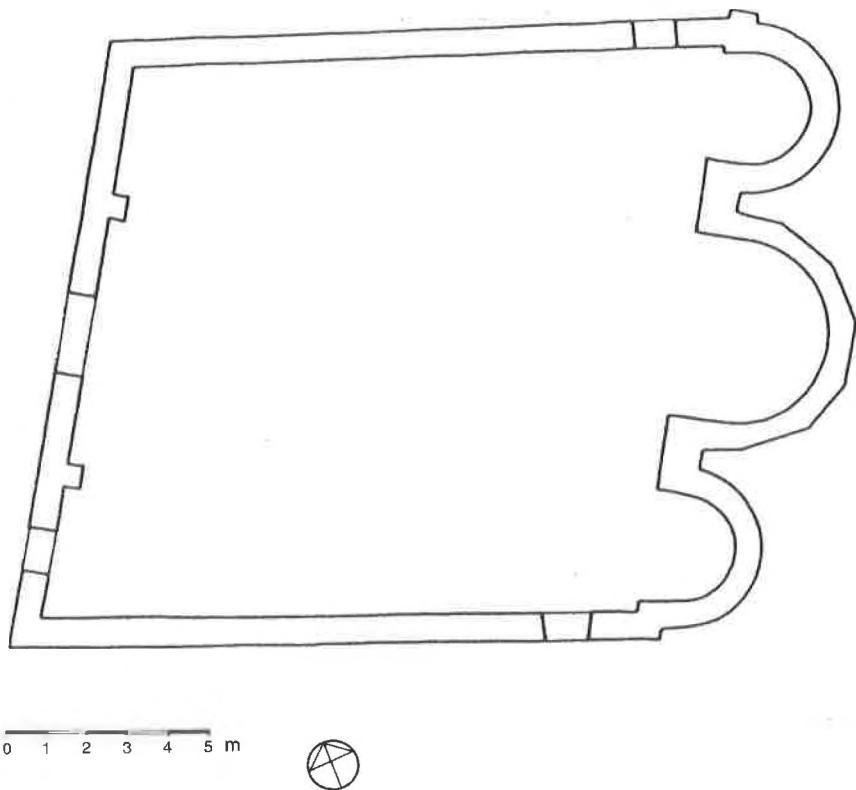
Crkva sv. Andrije (sl. 2.) orijentirana je u smjeru istok-zapad. Romboidnog je tlorisa, a na istočnom dijelu ima tri polukružne apside. Zidovi crkve sačuvani su u cjelini svog opsega. Najviša sačuvanost zidova je u prostoru svetišta, odnosno na središnjoj i sjevernoj apsidi, te na dijelu bočnog zida do nje. Širina bočnih zidova crkve (od kuta do kuta, s vanjske strane) iznosi 16,20, odnosno 16,30 m. Širina pročelja je 15,50 m. Crkva, dakle, ima naos gotovo kvadratnog oblika. Dubina bočnih apsida, mjerena od pravca začelnog zida s vanjske strane do tjemena apside (također s vanjske strane) iznosi 2,50 m. Dubina glavne apside je 3,37 m. Unutarnje mjere crkve su: širina naosa 14,90 m, širina do pročelja 14,33 m, širina do začelja 14,52 m, promjer srednje apside 4,60 m, promjer bočnih apsida 3,30 m, ukupna širina crkve od tjemena do glavne apside 17,75 m. Debljina zidova crkve je različita, kreće se uglavnom od 60 do 70 cm, a na glavnoj je apsidi na pojedinim mjestima znatno veća.

Iako prigodom istraživanja nisu pronađene ostaci baza stupova, odnosno interkolumnij, gotovo je sasvim sigurno da je crkva sv. Andrije bila bazilika. To zaključujemo na temelju lezena u predvorju crkve (vidi sl. 2.) i pronađenih ulomaka većih kolona (T. IV.).

Na pročelju crkve nalaze se dva ulaza. Glavni ulaz je po sredini pročelja, a imao je široka vrata (2,40 m) prema središnjem brodu. Bočni ulaz bio je prema južnom brodu. Taj je ulaz imao, u odnosu na središnji, uža vrata (1,20 m). Slična vrata nalazila su se i na perimetralnim zidovima crkve, uz sjevernu i južnu bočnu apsidu (T. I., 2.). Na sjevernoj strani crkve, uz samu apsidu, uočavaju se ostaci dogradnje. Ta je dogradnja organski bila vezana s crkvom, a mišljenja smo da se radi o ostatku pastoforije (*prothesis*). S obzirom da vrata postoje i uz južnu bočnu apsidu, velika je vjerojatnost da je i s te strane bila neka pastoforija (*diakonikon*). Na temelju navedenoga zaključujemo da je crkva bila tzv. složenoga tipa.

Središnja apside crkve prostorno je veća od bočnih (vidi T. I., 1.). Ona je s unutrašnje strane polukružna, dok joj je vanjski plašt sedmerostraničan. Bočne apside su polukružne u svom vanjskom i unutarnjem opsegu. Na bočnim apsidama uočavaju se dvije građevinske faze. U prvotnom obliku crkve one su bile razmaknute od središnje i u tlorisu pravilne. Kasnije su, nakon opsežnog preuređenja izvorne crkve, dobile u tlorisu nepravilni oblik, a svojim su tijekom prislone na tijelo glavne apside. Koliko je i da li je ova adaptacija imala odraza na druge dijelove crkve zasad nije moguće utvrditi. To je moguće ustanoviti jedino sustavnim arheološkim istraživanjem lokaliteta. Ta bi istraživanja zasigurno dala odgovor i na pitanje kakav je bio izvorni izgled građevine, odnosno kada je crkva dobila bazilikalni oblik. Zasad se jedino sa sigurnošću može tvrditi da starijoj fazi gradnje pripada poligonalno lomljena glavna apside s razmaknuto položenim bočnim apsidama, dok mlađoj fazi pripada preuređenje bočnih apsida.

Najbliža analogija crkvi sv. Andrije u Zatonu je ninska crkva sv. Marije, koja je najvjerojatnije bila i uzor po kojem je ona nastala. Nažalost, i crkva sv. Marije u Ninu samo je djelomice istražena, pa nam nije posve poznat i njezin

Sl. 2. Tloris crkve sv. Andrije u Zatonu
(prema: M. DOMIJAN - I. PETRICIOLI - P. VEŽIĆ, 1991.).

*Fig. 2. The ground plan of the church of Saint Andria in Zaton
(according to M. DOMIJAN - I. PETRICIOLI - P. VEŽIĆ, 1991).*

izvorni oblik.³ Jedino znamo, na temelju pronađenih ulomaka kamene plastike i skulpture, da je zasigurno bila trobrodna u vrijeme svoga nastanka, u Justinijanskom vremenu, dakle u prvoj polovici 6. st.⁴ Ta datacija u potpunosti odgovara i ranokršćanskoj crkvi sv. Andrije u Zatonu.

Crkva sv. Andrije doživjela je, kako smo to već istaknuli, zasigurno jednu veću preinaku. Kada se to točno zbilo zasad ne možemo odgovoriti, no možemo

³ Istraživanja crkve sv. Marije u Ninu vršena su 1928. godine, a vodio ih je E. Dyggve. Dokumentacija s tih istraživanja danas se nalazi u Splitu i nije nažalost publicirana. Poznat je tek tloris crkve koji je prvi objavio Lj. Karaman (usp. Lj. KARAMAN, 1930, T. II), te tloris čitava kompleksa koji je prvi objavio J. Bclošević (usp. J. BELOŠEVIĆ, 1968, 59, T. XXXIX, I). Objke tlorisne situacije objavljene su prema Dyggveovim crtežima. Osnovne podatke o crkvi sv. Marije u Ninu donose također: I. PETRICIOLI, 1969, 319-320, sa sl.; P. VEŽIĆ, 1986, 169, sl. 4/2; M. DOMIJAN - I. PETRICIOLI - P. VEŽIĆ, 1990, 297, kat. br. 10; N. JAKŠIĆ, 1992, 138-139, sl. 5.

⁴ Usp. N. JAKŠIĆ, 1992, 134-135.

19. Ulomak zemljane posude. Veličina: širina 6,3 cm, visina 6,9 cm, debljina 0,6-0,8 cm. Opis: ulomak gornjeg dijela (ruba i trbuha) zemljane posude rađene na lončarskom kolu, od pročišćene gline, s ukrasom ugriženih vodoravnih linija i valovnica, tamnosive boje. Na temelju sačuvanih ulomaka moguća je djelomična rekonstrukcija posude. Inv. br. 161. T. VII., 1.

20. Tri ulomka zemljane posude. Veličina: širina 6,8 cm, visina 7,1 cm, debljina 0,5-0,6 cm. Opis: tri ulomka gornjeg dijela zemljane posude (oboda i vrata) rađene na lončarskom kolu koji se po crtama loma međusobno spajaju, od pročišćene gline, s ukrasom ugriženih vodoravnih linija i valovnica, tamnosive boje. Na temelju sačuvanih ulomaka moguća je djelomična rekonstrukcija posude. Inv. br. 159. T. VII., 2.

21. Dva ulomka zemljane posude. Veličina: širina 4,2 cm, visina 4,8 cm, debljina 0,5-0,6 cm. Opis: dva ulomka trbuha zemljane posude rađene na lončarskom kolu koji se po crti loma međusobno spajaju, od pročišćene gline, tamnosive boje. Ukrašeni su ugriženim valovnicama. Inv. br. 160. T. VIII., 1.

22. Ulomak zemljane posude. Veličina: širina 3,3 cm, visina 3,2 cm, debljina 0,5-0,6 cm. Opis: ulomak trbuha zemljane posude rađene na lončarskom kolu, od pročišćene gline, tamnosive boje. Ukrašen je ugriženim vodoravnim linijama i valovnicama. Inv. br. 163. T. VIII., 2.

23. Ulomak zemljane posude. Veličina: širina 3,4 cm, visina 2,8 cm, debljina 0,5 cm. Opis: ulomak trbuha zemljane posude rađene na lončarskom kolu, od pročišćene gline, tamnosive boje. Ukrašen je ugriženim vodoravnim linijama i valovnicama. Inv. br. 164. T. VIII., 3.

24. Ulomak zemljane posude. Veličina: širina 3,5 cm, visina 3,4 cm, debljina 0,5-0,6 cm. Opis: ulomak gornjeg dijela (oboda i vrata) zemljane posude rađene na lončarskom kolu, od pročišćene gline, tamnosive boje. Inv. br. 162. T. VIII., 4.

25. Ulomak zemljane posude. Veličina: širina 4 cm, visina 2,6 cm, debljina 0,6-0,7 cm. Opis: ulomak gornjeg dijela (oboda i vrata) zemljane posude rađene na lončarskom kolu, od pročišćene gline, tamnosive boje. Inv. br. 166. T. VIII., 5.

26. Dva ulomka zemljane posude. Veličina: širina 6,8 cm, visina 4,3 cm, debljina 0,5-0,6 cm. Opis: Dva ulomka donjeg dijela (dna i trbuha) zemljane posude rađene na lončarskom kolu koji se po crti loma međusobno spajaju, od pročišćene gline, tamnosive boje. Inv. br. 165. T. VIII., 6.

27. Prsten. Materijal: bronca. Veličina: promjer 2,7 cm, visina 3 cm. Opis: masivni brončani prsten s uloškom od staklene paste, ukrašen granulama.

28. Srednjovjekovni novčić. Materijal: srebro. Veličina: promjer 1,2 cm

* * *

S obzirom da su naprijed nalazi pokretne arheološke građe pronađeni prigodom istraživanja crkve sv. Andrije u Zatonu malobrojni i ne baš previše signifikantni, samo ćemo se ukratko na njih analitički osvrnuti. Među najzanimljivije nalaze spadaju ulomak pilastra (T. VI., 1.) i ulomak pluteja ili pilastra (T. VI., 3.), ukrašeni mrežom rombova. Primjerci crkvenog namještaja ukrašeni takvim motivima vrlo su česti, posebice na prostoru susjedne Italije,⁸ ali i kod nas. Kao najbližu analogiju navedenim ulomcima crkvenog namještaja iz

⁸ Usp. *Corpus dela scultura altomedievale*, 1959-95.

crkve sv. Andrije u Zatonu možemo navesti nedavno pronađene i zasad još neobjavljene ulomke pluteja iz crkve sv. Martina u Pridrazi kod Novigrada. Ranokršćanski ulomci crkvenog namještaja ukrašeni rombovima najvećim se dijelom datiraju u 6. st. i sva je vjerojatnost da tom vremenu pripadaju i ulomci pilastara (ili pilastra i pluteja) iz crkve sv. Andrije u Zatonu. Ti su ulomci, uz ulomke podnih nosača (T. V.), zasad jedini tragovi ograde svetišta. Na pitanje da li su ulomci podnih nosača također iz ranokršćanskog vremena ili su pripadali eventualnoj predromaničkoj ogradi svetišta, trenutno nije moguće dati odgovora. Isto tako sa sigurnošću ne možemo reći kojem vremenu pripada ulomak škropionice s plitko urezanim križem proširenih krajeva krakova (T. VI., 4.).

Pronađeni ulomci većih kolona svjedoče, kako smo to naprijed već istaknuli, da je crkva sv. Andrije u jednom vremenu bila bazilikalnog tipa. Da li je to bilo odmah prigodom gradnje ili pak kasnije, utvrdit će se, nadamo se, kada se istraži unutrašnjost crkve.

Arheološki vrlo indikativan nalaz je ulomak monumentalnog sarkofaga s akroterijima (T. IV., 1.-1.a). Taj nalaz dodatno potvrđuje da se radi o izuzetno vrijednom lokalitetu. Dekorativni ulomci rimske arhitekture (T. I., 1., 3., 5.) najvjerojatnije su bili ugrađeni u zidove crkve.

Zanimljivi su i pronađeni ulomci keramičkih posuda (T. VII.-VIII.), kod kojih je u dva slučaja moguća djelomična rekonstrukcija izvornih izgleda posuda (T. VII.). Ti se ulomci posuda mogu datirati u srednji vijek, no preciznija kronološka determinacija nije moguća.

Crkva sv. Andrije u Zatonu nastala je u okviru rimske arhitekture. O kakvoj se arhitekturi radi zasad nije posve jasno. Pretpostavljamo da je riječ o nekim građevinama u okviru rimske luke, ili pak o nekim objektima poljodjelsko-ladanjskog karaktera (*villa rustica*).

Sondažna i zaštitna istraživanja crkve sv. Andrije u Zatonu pokazala su da se radi o izuzetno vrijednom objektu ranokršćanskoga vremena (izgrađenom u 6. st.) koji je s različitim preinakama ostao u funkciji kulta sve do 16. st., kada je porušen. Ta istraživanja dala su i indicije da je u blizini crkve mogao postojati još jedan stariji ranokršćanski objekt. Nažalost, istraživanja su bila kratkotrajna i malog opsega, tako da nam je iza njih ostao čitav niz neriješenih pitanja i mogućnosti različitih pretpostavki. Stoga bi zaista bilo vrlo važno kompleks crkve sv. Andrije u potpunosti istražiti i adekvatno u prostoru prezentirati.⁹ Bilo bi zanimljivo istražiti i rimske objekte koji su utvrđeni u okolišu crkve. Nadamo se da će ovaj rad biti poticaj da se ta istraživanja uskoro i provedu.

---

⁹ Danas su ostaci crkve sv. Andrije ponovno posve obrasli makijom i kupinom, pa su gotovo posve nedostupni posjetiteljima. S obzirom na njihovu kulturno-povijesnu i arheološku vrijednost, kao i zbog činjenice da se nalaze u blizini velikoga turističkog naselja, trebalo bi ih što hitnije očistiti od raslinja i učiniti dostupnim.

LITERATURA

- BELOŠEVIĆ, J., 1968. - Janko Belošević, Nin u srednjem vijeku, *Nin, problemi arheoloških istraživanja*, Zadar, 53-63.
- BELOŠEVIĆ, J., 1998. - Janko Belošević, Osvrt na konačne ishode istraživanja položaja Crkvina u selu Galovac kod Zadra, *Diadora*, 18, (u tisku).
- CORPUS dela scultura altomedievale*, 1959-95, 1-13, Centro italiano sull'alto medioevo, Spoleto.
- DELONGA, V., 1992. - Vedrana Delonga, Kameni spomenici s "Begovače" u Biljanima Donjim kod Zadra, *SHP*, 3.s., 20, 85-109.
- DOMIJAN, M. - PETRICIOLI, I. - VEŽIĆ, P., 1990. - Miljenko Domijan - Ivo Petricioli - Pavuša Vežić, *Sjaj zadarskih riznica*, katalog izložbe Sakralna umjetnost na području Zadarske nadbiskupije od 4. do 18. stoljeća, Zagreb.
- DYGGVE, E., 1996. - Ejnar Dyggve, *Povijest salonitanskog kršćanstva*, Split.
- FILIPI, A. R., 1969. - Amos Rube Filipi, Ninske crkve u dokumentima iz godine 1579. i 1603., *RIJAZUZd*, 16-17 (= *Povijest grada Nina*), 549-593.
- JAKŠIĆ, N., 1993. - Nikola Jakšić, Preživjele ranokršćanske crkve u srednjovjekovnoj ninskoj biskupiji, *Diadora*, 15, 127-143.
- JAKŠIĆ, N., 1997. - Nikola Jakšić, *Nin, prva hrvatska biskupija*, Kulturno-povijesni vodič, 8, Muzej Hrvatskih arheoloških spomenika, Split.
- JELOVINA, D. - VRSALOVIĆ, D., 1981. - Dušan Jelovina - Dasen Vrsalović, Srednjovjekovno groblje na "Begovači" u selu Biljanima Donjim kod Zadra, *SHP*, 3.s., 11, 55-134.
- KARAMAN, Lj., 1930. - Ljubo Karaman, *Iz kolijevke hrvatske prošlosti*, Zagreb.
- PETRICIOLI, I., 1969.- Ivo Petricioli, Osvrt na ninske građevine i umjetničke spomenike srednjega i novoga vijeka, *RIJAZUZd*, 16-17 (= *Povijest grada Nina*), 299-354.
- VEŽIĆ, P., 1986. - Pavuša Vežić, Starokršćanska arhitektura u Zadru i na zadarskom području, *GZSKH*, 12, 161-177.
- VEŽIĆ, P., 1986a. - Pavuša Vežić, Sklop župne crkve sv. Asela, bivše katedrale u Ninu, *SHP*, 3.s., 15, 201-215.
- VEŽIĆ, P., 1990. - Pavuša Vežić, Rezultati istraživanja u prostoru sakristije do katedrale u Zadru, *Diadora*, 12, 301-326.
- VEŽIĆ, P., 1992. - Pavuša Vežić, Vela Gospa na Ošljaku, *Diadora*, 14, 311-323.

Ante Uglešić - Ljiljana Čerina: THE EXPLORATION OF THE CHURCH OF SAINT ANDRIA IN ZATON NEAR ZADAR

S u m m a r y

Protective explorations of the church of Saint Andria were carried out twice, at the end of 1991 and the beginning of 1992. The purpose of these explorations was to collect the basic data about the church with the goal of conserving it and presenting the findings to the public. The explorations established that the church dates from the Justinian period (6th century) and has a rhomboid-shaped floor-plan and three half-circular apses which, separate from each other, protrude prominently in the space. The middle apse has heptagonal outer face. On the evidence of pilaster strips in the vestibule of the church and fragments of larger columns it is supposed that the church had three naves.

A very significant object was established on the northern side of the church of Saint Andria. It is most likely that this is an object from late Antiquity which was transformed into an early Christian oratory during the 4th century.

In the excavated trenches were unearthed 18 architectonic fragments both decorative and constructive elements as well as church furniture made of stone (of Classical and Early Christian provenience) and a dozen of ceramic fragments of which some offer the possibility of reconstructing the original appearance of the vessels.

The church of Saint Andria in Zaton was built in the area of the port of the Roman city of Nin (*Aenona*) within some Roman object whose purpose and function one cannot with full certainty establish. It was constantly in use up to the coming of the Turks when it was demolished.

1

2

T. I. Zaton - Sv. Andrija, faza istraživanja: pogled s juga na glavnu poligonalnu i južnu bočnu polukružnu apsidu (1) i pogled na sjeveroistočni perimetralni zid s vratima (2).

T. I. Zaton - Saint Andria, one phase of excavations: the main polygonal and southern lateral half-circular apse viewed from the South (1) and the view of the northeastern perimeter wall with a door (2).

1

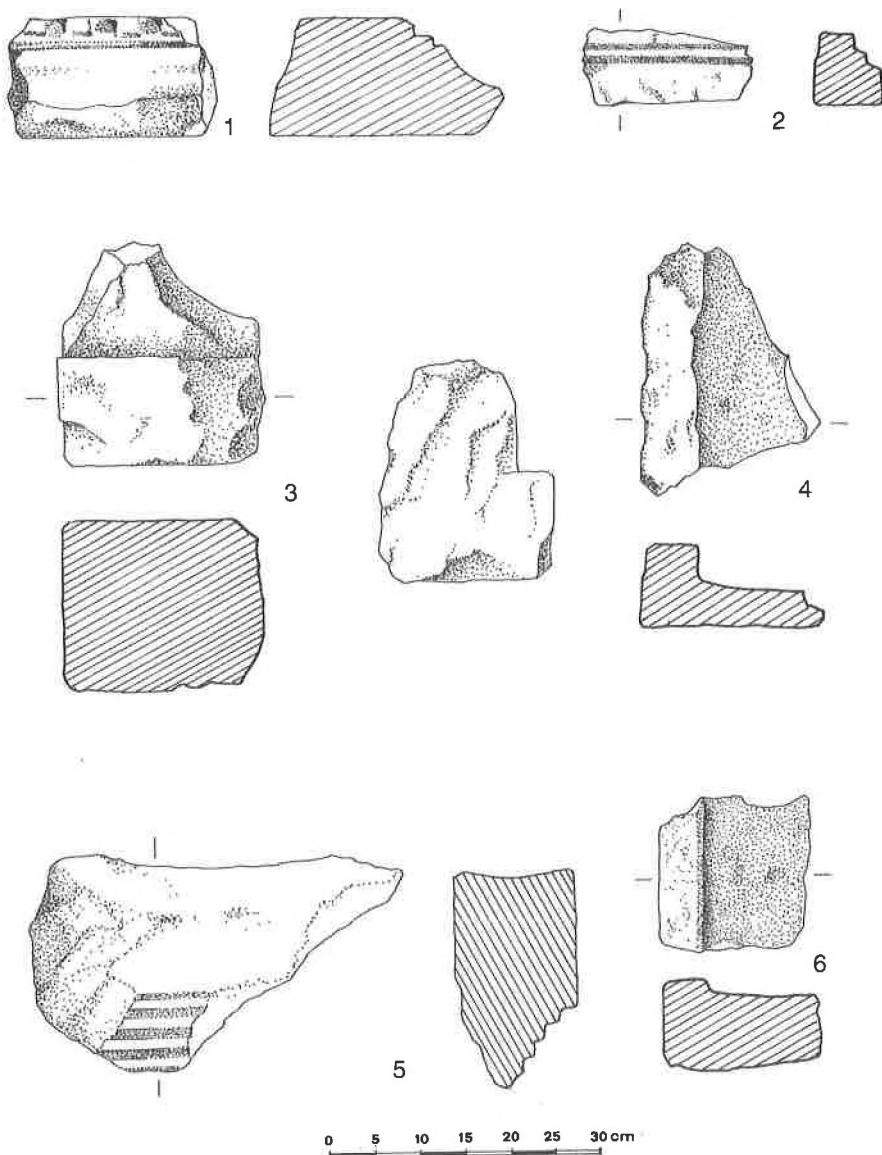

2

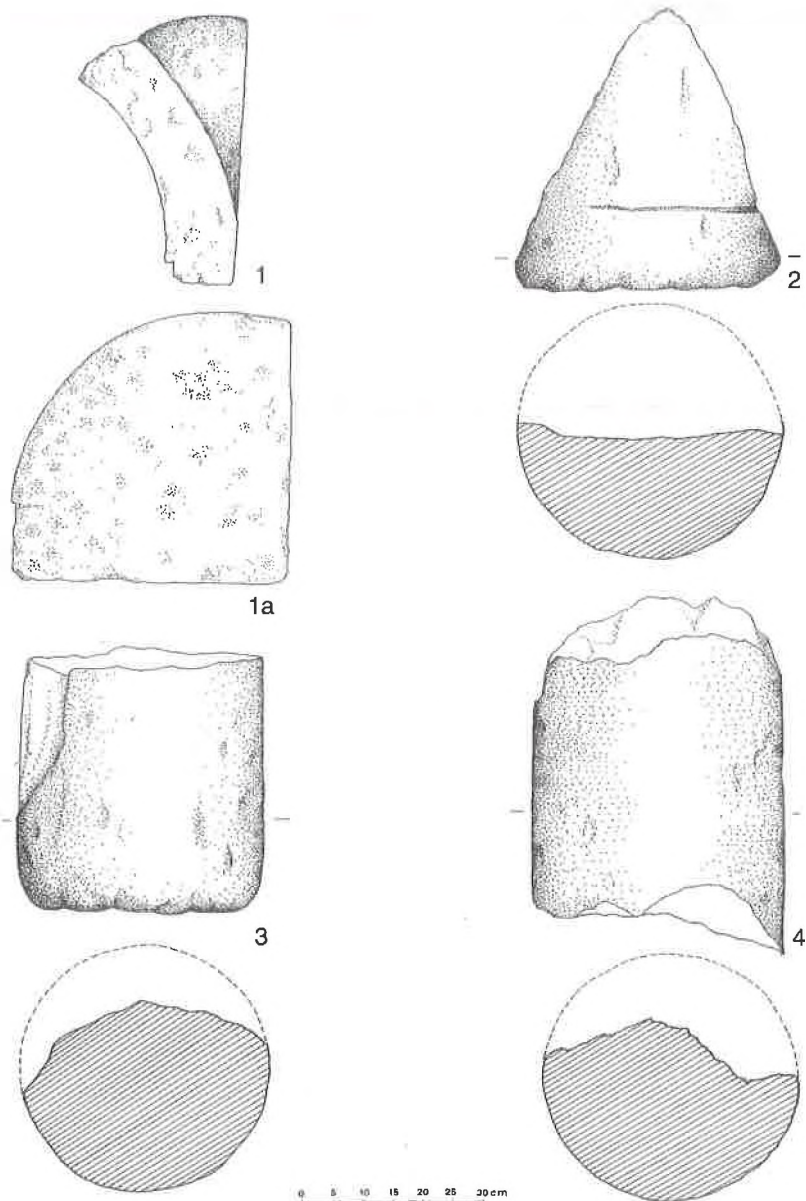
T. II. Zaton - Sv. Andrija, pogled s juga (1) i sjeveroistoka (2) na južni dio "Objekta B" u fazi istraživanja.

T. II. Zaton - Saint Andria, view from the South (1), and from the Northeast (2) of the southern part of "Object B" in a phase of excavation.

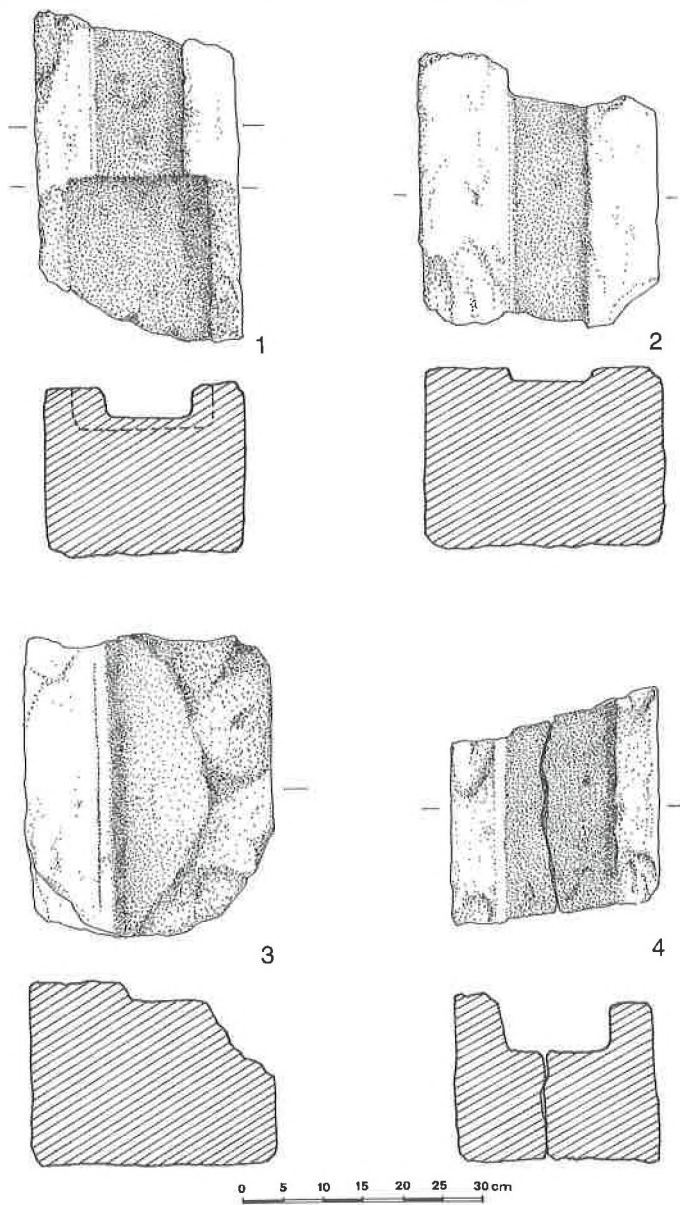
T. III. Zaton - Sv. Andrija, rimski arhitektonski ulomak - dio korniča, ukrašen dentikulima (1) i arhitektonski ulomci nepoznate namjene (2-6).

T. III. Zaton - Saint Andria: Roman architectonic fragment - part of the cornice decorated with denticles (1) and architectonic fragments of unknown purpose (2-6).

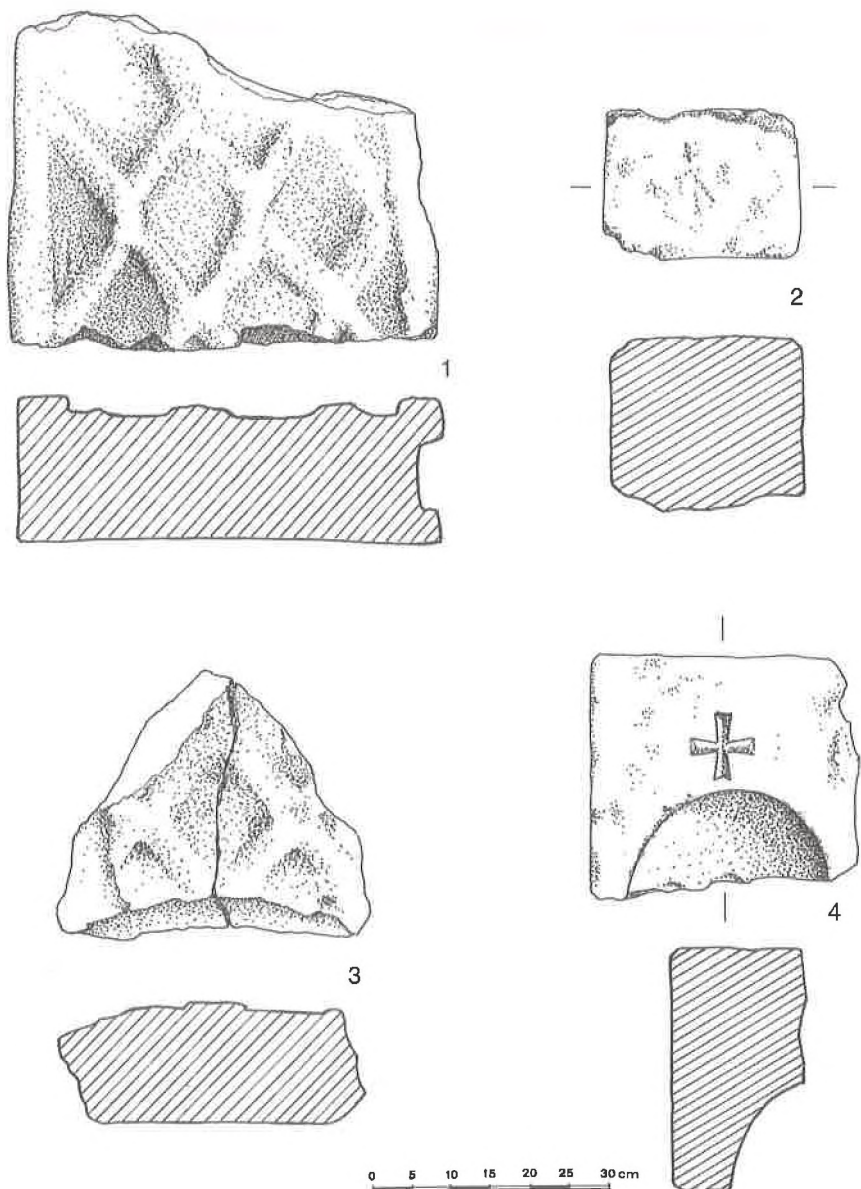
T. IV. Zaton - Sv. Andrija, ulomak poklopca sarkofaga (1-1a) i ulomci debla stupova (2-4).

T. IV. Zaton - Saint Andria: a fragment of the sarcophagous cover (1) and fragments of the column stems (2-3).

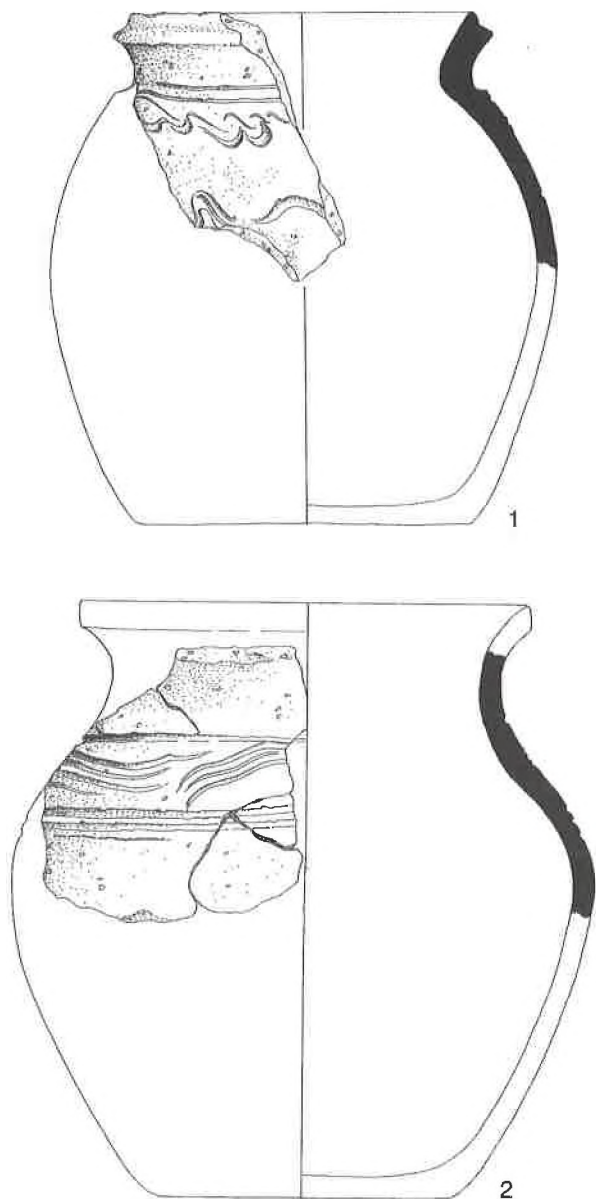
T. V. Zaton - Sv. Andrija, ulomci podnih nosača ograde svetišta.

T. V. Zaton - Saint Andria: fragments of the floor rests of the temple enclosure.

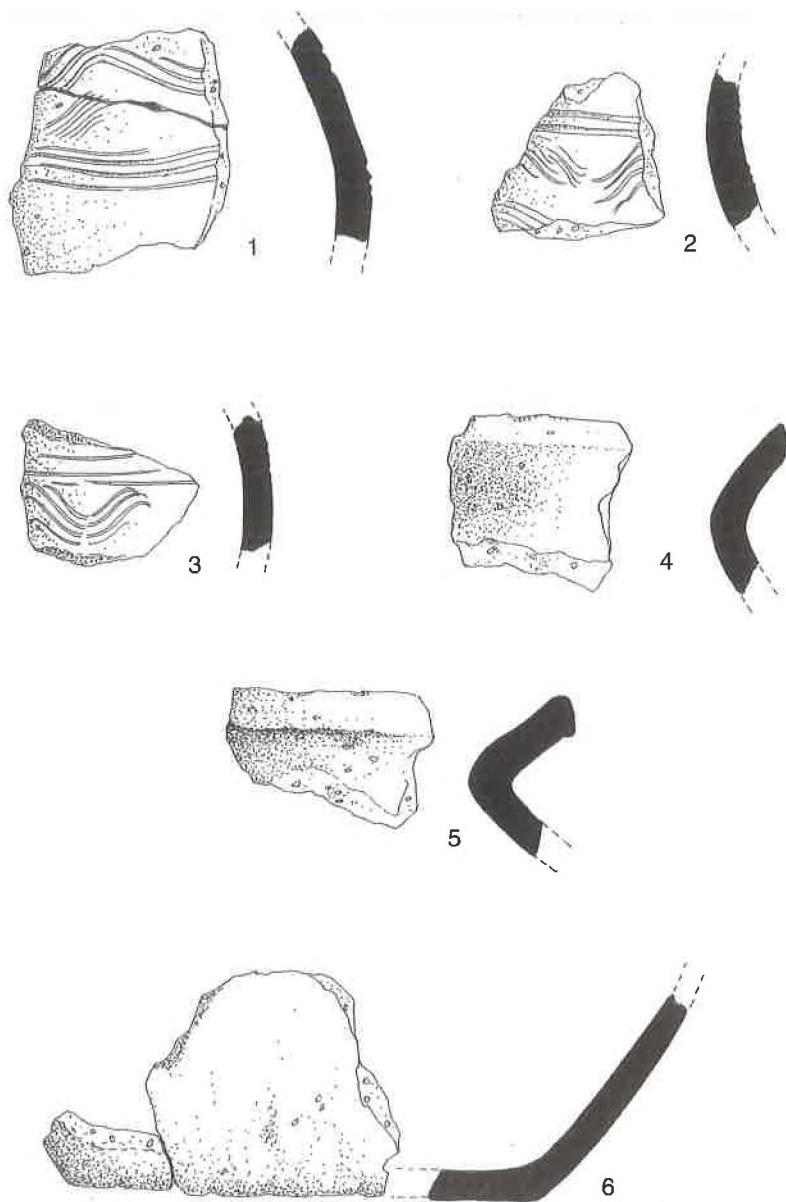

T. VI. Zaton - Sv. Andrija: ulomci pilastara (1-2), ulomak pluteja ili pilastra ukrašen mrežom rombova (3) i ulomak škropionice s uklesanim križem (4).

T. VI. Zaton - Saint Andria: fragments of early Christian pilasters (1-2), a fragment of a pluteum or of a pilaster decorated with rhomboids (3) and a fragment of the holy water font with an engraved cross (4).

T. VII. Zaton - Sv. Andrija, srednjovjekovne keramičke posude.
T. VII. Zaton - Saint Andria, Medieval ceramic vessels.

T. VIII. Zaton - Sv. Andrija, ulomci srednjovjekovne keramike.
T. VIII. Zaton - Saint Andria, fragments of Medieval ceramics.